

Izhaja drugo soboto
vsakega mesca
Uredništvo in upravn.
Dunaj XVI/2,
Neulerchenfelderstrasse 21.
Inserati se sprejemajo
in poceni zaračunajo.
Rokopisi se ne vračajo.

GLASNIK

Naročnina:
Za Avstrijo celo leto K 1.50
Za inozemstvo „ K 2.—
Posamezne številke h 10.
Odprte reklamacije so
poštne proste.
Poštno-hran konto: 88 153.

Avstrijske krščanske tobačne delavske zveze.

Št. 12.

Ljubljana, dne 9. decembra 1911.

IV. leto.

Tobačni delavci, tobačne delavke!

Naši tovariši in tovarišice v Nemčiji so že več tednov izključeni od dela. 14.000 tobačnih delavcev je v boju. Naša dolžnost je, da s prostovoljnimi prispevki priskočimo na pomoč krščanskemu tobačnemu delavstvu v Nemčiji. Vsak naj da, kar more. Gre za to, da varujemo koristi naših stanovskih tovarišev. Nihče naj se ne izključi! Živela vzajemnost krščanskih strokovnih društev! Naši zaupniki imajo nabiralne pole.

Znatna izpopolnitev naše organizacije.

Z velikim zadovoljstvom lahko danes beležimo, da je zopet znatno napredovala naša organizacija. Ustanovila se je namreč »Češka zveza krščanskega tobačnega delavstva za Češko in Moravsko«. Nova zveza je pristopila tudi naši Zvezi.

Ko smo poročali približno pred enim letom, da so se priklopila naši Zvezi poljska društva, smo naglašali, kako velike ovire da nastajajo združitvi avstrijskega krščanskega tobačnega delavstva. Ozirati se mora na narodne razmere in skrbelo se je za to, da se tudi češko krščansko tobačno delavstvo strokovno organizira.

Potrebno je pa, da se tudi nove zveze oklenejo starih, da dobimo močno, enotno krščansko strokovno organizacijo v Avstriji.

Avstrijsko krščansko tobačno delavstvo v Avstriji pripada različnim narodom. Ima pa vse le enega delodajalca. Zato je potrebna kolikor mogoče enotna organizacija, da se izvedejo zahteve delavstva. To more le močna, enotna organizacija. Dozdaj je manjkalo v njej ene-

ga člena, delavstva zaposlenega po čeških tobačnih tvornicah, ki ni imelo ne lastne, a se tudi ni priklopilo naši Zvezi. Zdaj smo dobili tudi ta člen verige, ki je manjkal. Tudi češko delavstvo bo sodelovalo v korist vsega avstrijskega krščanskega tobačnega delavstva. Z našim sodelovanjem se je ustanovila Češko - slovanska zveza krščanskih tobačnih delavcev na Češkem in Moravskem s sedežem v Budjejevicah. Zveza je osnovana po našem vzorcu. Na ustanovnem občnem zboru se je sklenilo, da se priklopi Avstrijski krščanski tobačni delavski zvezi. Priklopila se je 1. novembra pod podobnimi pogoji poljskih Zveznih društev. Člani prispevajo naši Zvezi tedenski prispevek 2 h.

Zabeležimo to priklopitev s posebnim zadovoljstvom in pozdravljamo nove tovariše in tovarišice. V času, ko se trgajo socialnodemokratske strokovne organizacije v narodne skupine, se mora pozdravljati z delavskega stališča, ker je krščansko delavstvo strokovno tako praktično in pametno, da se združujejo delavci v korist svojih stanovskih koristi Čehi z Nemci.

Dela bo še veliko. A progja je prosta, da se zaključi veriga. Želimo, da bi člani nove Zveze pridno agitirali.

Za to je dovolj prilike. V tvornicah Göding, Budjejevice, Tabor, Pisek in Sijedlice dela do 7400 oseb. Socialna demokracija jih je tu dozda organizirala zgolj 2000. Preostane še 70 odstotkov delavstva, ki čaka naše organizacije. I mi želimo krepek Na zdar! češkim stanovskim sotovarišicam in sotovarišem v boju za združitev delavstva pod krščansko delavsko strokovno zastavo!

Mi in draginja.

V obeh zadnjih številkah smo se pečali z akcijo, ki jo je izpeljala naša Zveza glede na draginjo živila. Ko smo razpravljali o obsegu in o vzrokih draginje, so

imele vse naše skupine shode, ki so se pečali s predmetom: Tobačno delavstvo in draginja. Na vseh shodih se je sklenila resolucija, ki se peča s sredstvi, kako omejiti draginjo. Resolucija je izjavljala, da delavstvo noče majati temelja plačilne razpredelnice, a da so v okviru razpredelnice mogoče izboljšave, ki bi pomenjale hipno odpomoč. Predvsem naj bi se dovolile starostne doklade že 1. januarja in ne šele 1. julija, izboljšale naj bi se tudi temeljne plače in delavstvo naj bi dobilo odpomoč glede na stanovanja. — Zveza je o vsebini obvestila tudi finančno ministrstvo in o peticiji državni zbor. Peticija je bila natisnjena v stenografičnem zapisniku, tako da so jo čitali poslanci.

Državni zbor je izvolil odsek državnih nastavlencev, ki je zopet izvolil celo vrsto pododsekov, ki so jim nakazali v posvetovanje zadeve posameznih kategorij uslužbencev. Izvoljen je bil tudi pododsek, ki so mu nakazali vprašanja, ki tičejo delavcev državnih obratov.

Ta odsek je imel prvo sejo 24. oktobra. V imenu vlade je poročal sekčni načelnik vitez pl. Galecki, kaj vse da je storila vlada, da se izboljša položaj delavcev, ki so zaposleni po državnih podjetjih.

Glede na tobačno delavstvo je izjavil sekčni načelnik vitez pl. Galecki:

Od leta 1899 do leta 1910 so se izboljšale plače delavstvu tobačne režije za okroglo vsoto 11 milijonov kron. (Povišale so se plače od 17 na 28 milijonov K, zvišale so se torej plače za 65 odstotkov.) Število tobačnega delavstva se je zvišalo v tem času od 37.000 do 41.000 (— 4000) = okroglo 16 odstotkov.

Leta 1908 so se zvišale plače za okroglo 1.000.000 K = približno 4,2 odstotkov. Leta 1909 so se zvišale plače za okroglo 1.800.000 K = približno 4,68 odstotkov. Leta 1910 so se zvišale plače za okroglo 1.500.000 K = približno 6 odstotkov. Leta 1911 so se zvišale plače za okroglo 1 milijon 400.000 K = približno 5 odstotkov.

Osobito leta 1911 so se plače tobačnega delavstva tako povišale, da se je povišala plača 36.500 stalnemu časnemu in akordnemu delavstvu s povišajočo starostno službeno doklado. Za ureditev plač ostalih stalnih delavcev, takozvanih časnih avancistov (približno 1500 delavskih paznikov, bolniških očetov, profesionistov itd.) in za regulacijo temeljnih plač vseh, torej tudi stalnega delovnega osobja, se je porabila leta 1911 vsota 700.000 K in se je preskrbela za nadaljnjo akcijo za leto 1912 vsota 400.000 K.

Ker povzroča skupna akcija za izboljšanje razmer tobačnega delavstva

večji izdatek 5.600.000 K, se je morala ta vsota porazdeliti na dobo šestih let, tako da bo realizirana šele 1. 1916. Da bo pa kljub temu tobačno delavstvo deležno sedanjega splošnega izboljšanja plač, ki jo name-rava izvesti vlada, se name-rava tistim skupinam, ki bi se jim zvišale starostne doklade šele 1. julija, te zvišati že s 1. januarijem 1912.

Pododsekovi člani so zahtevali, da naj vladni zastopniki pismeno predložijo material o izboljšanju razmer po državnih obratih.

Dne 9. novembra je imel pododsek za državne uslužbence zopet sejo.

Ker se je predložitev poročil o plačilnih razmerah posameznih skupin nekoliko zakasnela, se seja ni mogla prej sklicati. Splošno zanimiva so v prvi seji podana izvajanja sekčnega načelnika viteza pl. Galecki, ki so priložena poročilu. Iz teh posnemamo sledeče podatke:

Večino državnih delavcev zaposluje finančno ministrstvo, ki so mu podrejeni:

I. a) Dvorna in državna tiskarna: delavcev 1600; b) tobačna režija: delavcev 41.000; c) saline: delavcev 5700; d) glavni denarni urad: delavcev 170; e) glavni zemljiški kataster: delavcev 82; skupaj 48.502 delavca.

Trgovinsko ministrstvo zaposluje:

II. a) Brzjavni telefonski delavci 960; b) delavci tržaških skladišč 700; skupaj 1600 delavcev.

Ministrstvo javnih del zaposluje:

III. a) Cestno in delavstvo pri rekah 4000; b) montansko delavstvo 7400; c) delavstvo pri obrtno-pospeševalni in merni službi 113; skupaj 11.513 delavcev.

Poljedelsko ministrstvo zaposluje končno:

IV. Gozdne delavce okroglo 2800.

Za posamezne tu navedenih skupin se pokaže sledeča slika o izplačanih plačah, o povišanju plač v zadnjih desetletjih in glede na povišanje plač v zadnjih desetih letih:

Skupina I. a): Od leta 1899 se je povišala plača od 1.200.000 na okroglo 3 milijone, torej za 66 odstotkov, medtem ko se je povišalo število delavstva samo za 6,6 odstotkov. Od 1. januarja 1912 bi morali dobiti vsi delavci tedensko 1kronsko doklado, pisarniški funkcionarji doklado 2 K.

Skupina I. b) (tobačno delavstvo): Od leta 1899 so se povišale plače od 17 milijonov na 28 milijonov, torej za 65 odstotkov, medtem ko se je pomnožilo število delavstva za okroglo 10 odstotkov. **Starostne službene doklade, ki bi se morale**

izplačati 1. julija 1912, se bodo izplačale že 1. januarja 1912.

Skupina I. c): Od leta 1899 so poskočile plače od 2,740.000 K na 2,290.000 K, torej za 92 odstotkov, medtem ko se je pomnožilo število delavstva za okroglo 18,5 odstotkov. Število v plačilno razpredelnico II. uvrščenega salinskega delavstva se pomnoži za 5 odstotkov.

Skupina I. a) in I. e): Se izvedejo preskrbinske izvedbe. Akcije za skupino I. potrebujejo potrebščino 870.000 K.

Skupini II. a) in II. b): Se preskrbi za primerno izboljšanje plač s potrebščino 65.000 K.

Skupina III. Za to skupino namenjeno izboljšanje bo zahtevalo skupno 280 tisoč kron.

Skupina IV. Izboljšalo se bo tistim delavcem, ki se jim dozdaj še ni nič izboljšalo, bodisi stalni ali nestalni delavci. Skupna potrebščina 65.000 K. Vlada namerava po svojem predlogu po njej nameravane stvari tako izvesti, da hoče za 64.500 državnih delavcev izdati 1,300.000 kron, torej komaj petindvajseti del tistih 33 milijonov, ki jih namerava izdati.

Navzoči so bili pri pododsekovi seji 8. t. m. od vlade sekčna načelnika pl. Galecki in Homann, nadalje ministerialni svetniki pl. Minik, Fleissner, Hunka, Zerckhammer, višji rudarski svetnik Wiencke, administracijski svetnik dr. Moll.

Predvsem so izvedli glavno razpravo, v kateri so razmotrivali temeljna načela, ki naj so merodajna pri tej preosnovi. Predvsem se je naglašalo, kako potrebno da je, skrbeti za energično in uspešno skrb za stanovanja. Vsi pododsekovi člani so naglašali, da zamore predvsem skrb za stanovanja zagotoviti trajen uspeh. Krščanskosocialni poslanec dr. Stumpf je zahteval, da naj se kolikor mogoče izenačijo plače posameznim skupinam. Kazal je na velikanske razločke plač v posameznih kategorijah. Poslanec Gostinčar je opozarjal, da bi vlada lahko veliko odpomogla draginji, če bi n. pr. oddajala delavcem premog za lastno režijsko ceno.

V podrobni razpravi so se natančno pečali tudi z razmerami tobačnega delavstva. Glede na tobačno delavstvo je pododsek sklenil, da glasuje za vladno predlogo, po kateri se prida v proračun za leto 1912 določenim 1,600.000 K še 700.000 K, tako da se bo porabilo leta 1912 za tobačno delavstvo skupno 2,300.000 K. Zavešča dojenčkov se nameravajo ustanoviti v Joahimovem, Landskronu in v Novem Jičinu, kakor tudi nameravajo zgraditi še nove delavske hiše.

Kako kupuje tobačna režija tobak.

Že leta 1909 se je spravilo v državni zbor po neki interpelaciji vprašanje, kako da nakupuje tobačna režija tobak v Amsterdamu. Po tej interpelaciji se je tudi izpremenil način nakupovanja, a tobačna režija hoče zopet opustiti sedanjí način kupovanja tobaka in se povrniti k staremu sistemu. Krščanskosocialna poslanca dr. Stumpf in Schraffl sta zato vložila 25. julija 1911 zopet interpelacijo, ki se peča s tem vprašanjem. Ta interpelacija je pa povzročila, da je vložil liberalni velekapitalist Friedmann interpelacijo, ki sumniči poslanca dr. Stumpfa in Schraffla. Finančni minister je odgovoril dne 17. oktobra na to interpelacijo, nakar je profesor dr. Stumpf zopet interpeliral.

Ta zadeva je seveda spravila na noge tudi rdečkarje. V svojem nemškem rdečem »Tabak-arbeiterju« so povedali, da jim zelo dopada interpelacija liberalnega bogataša Friedmanna. Dokazovalna dr. Stumpfova izvajanja seveda rdečemu trobilu niso znana.

Samoobsebi umevno zanima tudi naše člane, kako da se kupuje po erarju tobak. Objaviti hočemo najvažnejše stvari iz interpelacij in iz odgovora finančnega ministra. Naši bravci lahko nato sami presoajo in najdejo resnico.

Dne 25. julija vložena dr. Stumpfova in Schrafflova interpelacija izvaja med drugim:

Avstrijska tobačna režija, ki nakupi na Nizozemskem vsako leto tobaka za več milijonov, ga ni nabavljala naravnost pri producentih, t. j. pri družbah tobačnih posestev, marveč ga je nakupovala po prekupcih. Dokazano je, da so delali prekupci na Nizozemskem za avstrijsko tobačno režijo najboljše kupčije, ker je na Nizozemskem splošno znano, da avstrijska tobačna režija ni tako natančno gledala na cene. Na dlani stoji, da je gledalo veliko nizozemskih prekupcev na to, da so nakupili tak tobak, ki je bil primeren avstrijski tobačni reži in da so se zato pognale kvišku cene tistih tobakovih vrst, ki jih je nabavljala avstrijska tobačna režija. Med tekmujočimi prekupci za dobavo tobaka avstrijski tobačni reži se je izbral najcenejši ponudnik. Samobsebi umevno je prekupec, ki je kupil tobak drago pri družbah tobačnih posestnikov za visoke cene, ga poizkušal avstrijski tobačni reži prodati še za višjo ceno. Pri tem nakupu iz druge roke niso delali dobička prekupci, marveč radi konkurence tudi družbe tobačnih posestnikov, da se dobe tiste tobakove vrste, ki jih je potrebovala avstrijska tobačna režija.

Svojčas je bil opozorjen dr. Lueger na ta način tobakovega odkupa. Zadevo je pustil preiskati in se mu je o izidu preiskave poročalo.

Avstrijska tobačna režija je izjavila preprosto, da bi bila avstrijska tobačna režija bojkotirana, če bi izpremenila svoj nakupovalen način in bi se ji sploh onemogočil nakup tobaka. Nadalje je izjavila, da se po snovanju trustov tobak lahko tako podraži, da bi ga dobila avstrijska tobačna režija le za najvišjo ceno. Dr. Lueger pa ni stvari pustil mirno. Voditelj finančnega ministrstva, eksclenca pl. Forkasch, je poizkusil tobak nakupiti na Nizozemskem s pomočjo neke prvorazredne tvrdke iz prve roke. Z vsa energijo je ravno tako postopal njegov naslednik, finančni minister eksclenca Bilinski.

Kakšno razburjenje je povzročila izprememba avstrijskega nakupovalnega načina na Nizozemskem, nam dokazujejo članki nizozemskih listov.

»Das allgemeine Handelsblatt« je pisal dne 23. februarja 1909:

Avstrijska tobačna režija, ki nakupi vsako leto okroglo 20.000 ovojev tobaka s Sumatre, namerava izpremeniti svoj dosednji nakupovalni način. Avstrijska tobačna režija je nakupila zdaj tobak pri velikih trgovcih.

Zdaj se je pa sklenilo izločiti vse dosedanje dobavitelje in je avstrijska tobačna režija sklenila, da bo delala kupčije zgolj z eno samo tvrdko, ki se peča s kupčijo tobaka Sumatre in Jave.

»Finanzielles Wochenblatt« v Amsterdamu je pa pisal dne 27. februarja 1909:

Za amsterdamski tobačni trg je sklep avstrijske tobačne režije največje važnosti. Avstrijska tobačna režija je sklenila z dvema tvrdkama v Rotterdamu pogodbo za dobavo potrebnega tobaka in je izključila vse ostale, tudi velike in vplivne tvrdke, od katerih ne sprejme nobenih ponudb več. To pomenja, da je popolnoma prenehala konkurenca glede na režijski tobak. Avstrijska tobačna režija potrebuje vsako leto 30 tisoč ovojev (bal) tobaka (tu se misli zgolj na tobak s Sumatre in Jave). Veliki trgovci so imeli navado kolikor mogoče visoko ga vpisavati; da so se ga polastili pri posestnikih. Režija ni tako natančno gledala na ceno. Kupci so kupili partije tobaka, med katerimi se je nahajal tudi ameriški, nemški in režijski tobak. Tobak se je sortiral, za vse vrste so se dobili kupci. Kdo naj pa zdaj kupi režijski tobak? . . .

»Humfelds finanzielles ökonomisches Organ« v Haagu je pa pisal dne 3. marca 1909:

Tobačni trg je na predvečer vpisov za tobak iz Sumatre zelo nervozen. Osebito sklep avstrijske tobačne režije, da kupi tobak s Sumatre le pri eni tvrdki, je razburil duhove. To je sklep, ki zelo vpliva na cene tobaka. Medtem ko je prej avstrijska kakor tudi druge režije nakupovala po vseh velikih tvrdkah, je izročila svoje koristi zdaj v roko zgolj ene tvrdke.

Razložek se čuti! Za nakup tistih tobakovih vrst, ki ugajajo režiji, se morajo nakupiti cele partije. In da so se dobile partije, je nastala konkurenca, ki je posestnikom tobačnih nasadov tako ugajala. Zdaj je dvoje mogoče:

Veliki prvi trgovci se zvežejo in dvigajo cene, kar bi koristilo lastnikom tobačnih nasadov ali se pa ne bodo nič več pogajali za tiste vrste tobaka, ki jih hoče avstrijska tobačna režija. To povzroči, da zelo pade vrednost teh vrst tobakov, ker ne bo konkurence, kar bo samoobsebi umevno zelo vplivalo na ceno tistih tobačnih partij, v katerih se nahajajo tiste vrste, ki jih hoče režija.

Isti list je pisal dne 20. marca 1909:

Na trgu se godi nekaj posebnega. Medtem, ko je vedno obstajala logična zveza med tobačnim trgov in trgov tobačnih akcij in še ob visokih tobačnih cenah, vladalo po borzah veselo razpoloženje za tobačne akcije, se zdaj o tej zvezi nič ne opazi. Nasprotno kljub ugodnim uspehom padajo kurzi tobačnih akcij. Za to mora biti kak vzrok.

Zelo se opaža, da ko gre za tobak, ki prija avstrijski režiji, izostane tako zaželjena konkurenca, ki jo žele lastniki tobačnih nasadov in tobačne družbe in da je razložek med ponujano in nakupno ceno tako nizek. Če si to dobro predočimo, si lahko pojasnimo, zakaj da se plačujejo za boljše (ki jih nabavata Nemčija in Amerika) tako ogromne vsote. Za tobakove vrste, ki prija Ameriki in Nemčiji, se nahaja na trgu konkurenca, za vrste pa, ki prija Avstriji, jo ni . . .

Ne more se dvomiti, da povzroča manjše veselje za konkurenco pri temnih in tobakih srednje vrste sklep avstrijske tobačne režije.

Isti list je pisal 19. marca 1909:

Tobačno vpisavanje se je izvršilo danes v zelo razburjenem položaju. Za »Landblatt« in za svetlobarvane partije so se plačevale izredno visoke cene, med tem ko so bile cene za partije, v

katerih se nahaja tobak primeren avstrijski tobačni režiji, srednje in zelo nizke . . .

Čez eno leto je pričela kupovati iz prve roke tudi ogrska tobačna režija. Amsterdamski »Finanzielles Wochenblatt« je takrat takole pisal (dne 7. maja 1910):

Končno navedemo lahko še eno novost, ki lahko potlači morebitne optimistične misli pri vpisavanju za nakup tobaka. Ogrska tobačna režija je namreč sklenila, da bo sledila pri nakupu tobaka svoji avstrijski sestri.

Kdor sodi objektivno, lahko je iz teh nizozemskih časnikarskih izjav sklepal, da je tisti način o nakupu tobaka iz prve roke, ki ga je uvedel Jorkasch, prekrižal račune tako tobačnim prekupcem kakor tudi lastnikom tobačnih nasadov. Kako pa je koristil v denarnem oziru dejansko Avstriji, lahko pokažemo iz finančnih uspehov 1. 1909. in 1. 1910.

Sedanji glavni ravnatelj avstrijske tobačne režije je v neki seji v navzočnosti bivšega finančnega ministra pl. Bilinskega izjavil, da je znašala povprečna cena v zadnjih desetih letih za pol kilograma Sumatra tobaka 1 gld. 45 kr., t. j. 2 K 90 vin. Tobakna režija je pa 1. 1910. kupila 22.849 paketov Sumatra tobaka po povprečni ceni 97 centov za pol kilograma. Z drugimi besedami se to pravi: v primeri s prejšnjimi leti pri nakupih z druge roke je bil tobak za 329.256 kron cenejšje kupljen. A tudi prvo poizkusno elto leta 1909., ko se je nakupilo zgolj 13.730 ovojev Sumatraške ga tobaka po povprečni ceni 2 K 22 v, se je v primeri s prejšnjimi desetimi leti prihranilo 68 vin. pri vsakem pol kilogramu tobaka. Prihranilo se je torej $13.700 = 150 = 68$, to je, 1.400.460 kron. Če soštejemo dobiček iz leta 1909. in 1910., se izkaže 3.290.156 kron, več 1.400.460 K, torej znaša skupen dejanski dobiček 4.690.716 K.

Kljub dobičku, ki ga ima tobačna režija po nakupu iz prve roke, kar priznavajo tudi objektivni nizozemski mešetarji in njih finančni časopisi in kar dokazuje tudi finančen uspeh, hoče sedanje glavno ravnanstvo po odstopu Bilinskega odstraniti vsiljeni ji nakupovalni način. Nezadovoljna s tem, da je dobivala zadnji dve leti tobačna režija brez mešetarjev cenejšje potrebni režijski tobak, hoče zopet nakupovati kljub dolocbam Jorkascha in Bilinskega po prekupcih.

Z ozirom na navedena dejstva se stavijo na finančnega ministra sledeča vprašanja:

Ali je finančnemu ministru znan neugoden vpliv nizozemskega mešetarja v Amsterdamu na avstrijsko tobačno režijo, ki bi bil dolžan že pred desetletji opozoriti avstrijsko tobačno režijo na nepravilni nakupovalni način tobaka? Ali je finančni minister voljan glavnemu ravnanstvu tobačne režije naročiti, da stori vse, da se zagotovi najugodnejši nakupovalni način tobaka na Sumatri, Borneu in na Javi? Ali je finančni minister voljan, da se iz vseh večjih strank sestavi takoj preiskovalna komisija, ki naj poizve, kako da naj nastopa glavna direkcija tobačne režije v bodoče pri nakupu tobaka s Sumatre, Bornea in Jave?

Dne 17. oktobra je odgovoril finančni minister dr. Mayer na stavljenе interpelacije. Minister je izvajal, da je organizacija nizozemskega tobačnega trga taka, da je morala biti izpočetka avstrijska tobačna režija navezana na posredovanje nizozemskih veletržcev, da si je zagotavljala tobak, ki ga rabi s Sumatre, Bornea in Jave. Tudi veletržci se poklicno bavijo s prodajo celih partij in razpečavajo kupljeno blago v posamnih delih dejanskim odjemalcem ali podpodjetnikom. Pred nekaterimi leti je bila tobačna režija, da si zagotovi svojo potrebščino tobaka, v kupčijski zvezi z nekaterimi renomiranimi nizozemskimi tvrdkami, z nekaterimi trajno skoraj polstoletja. Leta 1908. je pa pričelo finančno ministrstvo z

ozirom na pomisleke izražene v parlamentu proti takratnemu nakupnemu načinu proučavati, če bi ne bilo mogoče z neposredno udeležbo tobačne režije pri vpisovanju na nizozemskih trgih doseči boljšega uspeha državnemu zakladu, kakor se je dosegel pri dotakratnem načinu nakupa iz druge roke. Sklenila se je zato decembra 1908 pogodba z zvezanimi velikimi tvrdkami van Es in Kompagnon. Tvrdka se je obvezala, da bo sopolnulara pri dražbi takih tobačnih partij, iz katerih bi želela nabaviti tobak glavna direkcija po povprečni ceni, ki se doseže na dražbi. Uprava avstrijskega monopola se je pa obvezala, da nabavi tobak na nizozemskih trgih izključno po obeh tvrdkah in da jima za posredovanje plača provizijo. Dejstvo je, da je bila povprečna cena l. 1909 in 1910. nižja kakor zadnja leta. Prezreti se pa ne sme, da je bila nabava l. 1909 in 1910. kvalitativno slabša in da so cene osobito l. 1909. zelo nizko padle, tako da so bile po režiji plačane cene nekoliko večje kakor splošne povprečne cene, med tem ko so bile pri prejšnjem nakupovalnem načinu redno nekoliko nižje. Ker vplivajo na cene najrazličnejši činitelji, se ne more znati, kaj da je povzročilo znižanje cen. Lahko se pa smatra, da je zveza z eno samo tvrdko, če tudi ne popolnoma odstranila, le omejila konkurenco, in da je ta okoliščina dejansko pritiskala na cene. Priznati se torej mora, da dejanski uspeh glede na manjvredno blago vsaj škodil ni novemu nakupovalnemu načinu. Če se je pa tudi novi način v tem oziru izkazal kot ugoden državnemu zakladu, se pa mora na drugi strani priznati, da so se pojavile neugodnosti in napake, s katerimi se ugodnosti ne vzravnavajo, marveč se izkazuje novi nakupovalni način kot neugoden. Pokazalo se je, da ko so padale cene manjvrednih vrst, so pa poskakovale cene bolj-ših vrst in da z režijo zvezani tvrdki nista mogli nabaviti potrebnih, finejših vrst za ceno, ki so jo ponujale.

Ker se pa niso nabavile fine in srednje fine vrste, je pričelo režiji nekoliko primanjkovati boljšega blaga, okoliščina, na katero se mora osobito v sedanjem trenutku misliti, ko se nameravajo z ozirom na tarifno preosnovo izboljšati smodke. Nadaljna napaka je pa tudi, ki avstrijska nakupovalna komisija radi kratko ji odmerjenega časa ne more natančno preizkusiti lastnost in ceno tobaka. Minister je glede na to sklenil, da s tvrdkami Es, Koch & Comp. ne obnovi l. 1911. iztekla pogodba in da prepusti monopolni upravi popolno nakupovalno svobodo.

Z ozirom na odgovor finančnega ministra je psl. prof. dr. Stempl dne 6. novembra zopet vložil interpelacijo v nakupovalni zadevi tobaka. V interpelaciji se izvaja, da ministroma izvajanja niso ovrgele trditve prve interpelacije. Ni res, da je bil stari nakupovalni način boljši kot novi in da je režija sama vzrok, če manjkajo v zalogah boljše vrste.

Tobačna režija trdi, da dobi proste roke koncem l. 1911., marveč bi se bila lahko že letos svobodno udeležila nakupov.

V letošnjih jesenskih vpisih o nakupu tobaka so se prodajale zgolj manj vredne vrste in na trg niso niti prišli američanski tobačni trgovci, avstrijska režija je pa že poverila različnim prekupcem nakup tobaka.

Ta takozvani novi nakupovalni način se razločuje od starega, Avstriji tako škodljivega, zgolj v tem, da si ne pusti avstrijska tobačna režija po posameznih prekupcih več predlagati tobačnih vzorcev in ponudb, marveč da poveri posameznim tvrdkam nakup gotovih tobakovih izdelkov. Koliko da je to napravilo škode avstrijski državi, razvidimo iz sledečih izvajanj:

V dvanajstih spomladanskih vpisih se je prodalo + 180.000 zavojev Sumatraškega tobaka

po povprečni ceni 13 K za pol kilograma. Avstrijska režija je nakupila 8681 ovojev za povprečno ceno 3 K 16 vin. pol kilograma.

V štirih jesenskih vpisih se je prodalo + 52.000 ovojev Sumatraškega tobaka (večina manjvredno blago) za povprečno ceno + 1 K 28 v pol kilograma. Režija je kupila po novem julija letos uvedenem nakupnem načinu + 4200 ovojev Sumatraškega tobaka za eksorbitantno visoko ceno + 2 K 80 vin. pol kilograma.

Razloček med takozvanim novim zistemom in nakupom od producentov zбоде v oči. Pri poizkusnem triletnem nakupu iz prve roke je lahko vpisala komisija sama ceno. Če je odpisala običajne tržne cene, je tudi dobila zaželjen tobak. A lahko se dokaže, da avstrijska nakupovalna komisija ravno letos ni vpisala običajno tržne cene, marveč po 1, 2 in tudi 3 K nižje.

Glede na kakovost se lahko približe, da se je pri letošnjih dvanajstih vpisih — pri spomladanskih vpisih se prodaja zgolj boljši tobak — prodalo nič manj kakor 120.000 ovojev (ovoj tehta 150 polkilogramov). Avstrijska režija se je pa udeležila zgolj pri 34.454 ovajih. Pri teh vpisih je zgolj 8681 ovojev, ker je pri velikih vpisih nasproti sodbi strokovnjakov vpisal pre nizko pod tržno ceno.

Da se to dokaže, približemo le nekaj slučajev:

1. Dne 10. marca 1911 je ponudila režija za pol kilograma 1 gld. 38 kr., prodalo se je pa pol kilograma za 2 gld. 37 kr.

2. Isti dan je ponudila avstrijska režija 1 gld. 19 kr., pol kilograma se je pa prodalo za 2 gld. 35 kr. Pri istem nakupu je bilo razmerje med ponudbo in prodajo 198 : 333 $\frac{1}{2}$ krajcarja.

3. Pri istem vpisu 7. marca letos je ponujala režija 1 gld. 76 kr., pol kilograma se je pa prodalo za 3 gld. 19 kr. Isti dan je ponudila za neko drugo partijo 1 gld. 78 kr., tržna cena je pa bila 2 gld. 57 $\frac{1}{2}$ kr.

4. Dne 31. marca letos je ponujala avstrijska režija 1 gld. 61 kr., medtem ko je bila tržna cena 2 gld. 66 kr.

Ne da bi se pečali podrobneje z vpisi, naj se navedejo še nekateri zgledi med ponodbami avstrijske režije in dejansko tržno ceno.

5. majnika razmerje 3 gld. 14 kr. : 4 gld. 62 kr., ali pa 4:55 gld. : 5 gld.

12. majnika 2:50 gld. proti 3:30 gld.

27. majnika 1:52 gld. : 3:56 gld. in 3 gld. 17 kr. : 4 gld. 30 kr.

Le nekaj zgledov navajamo, ki jih pa lahko pomnožimo. Najizurjenjši trgovci se lahko zmotijo za 5 do 10 krajcarjev. Pri prvih vpisih se tudi mogoče, da se še nima popoln pregled čez položaj trga in čez ceno. Izurjen trgovec se pa mora držati pri nadaljnjih vpisih običajne tržne cene, če hoče tudi dobiti zaželjeno blago. Avstrijska režija je pa pri mnogih poznejših vpisih vpisavala še nižje pod običajno tržno ceno, kakor se je to zgodilo v prvih vpisih. Storila je to, da si jo je nakupovalna tvrdka opozarjala na pre nizke vpise. Značilno dejstvo je, da je ogrska režija, ki je nakupovala po istem načinu, pokrila vso svojo potreščino. Vpisavala je po običajnih tržnih cenah in dobila zaželjeno blago, medtem ko je vlekla kratko avstrijska tobačna režija v petnajstih slučajih.

Če trdi nadalje minister, da pri novem nakupovalnem načinu iz prve roke avstrijska režija ni dobila zaželenih kvalitet, se mora sledeče konstatirati. Avstrijska kakor tudi ogrska režija sta nakupovali skozi desetletja vedno gotovo srednjo ali navadno vrsto, takozvani režijski tobak, medtem ko so nakupavale fine vrste Nemčija, Nizozemska in osobito Amerika. Letos je pa hipoma avstrijska režija izpremenila svoj nakupovalni način. Ravno leta 1911 je nakupovala zgolj boljši in najboljši tobak in je delala Ame-

riki nepotrebno konkurenco. Radi visokih cen avstrijska režija prejšnja leta teh vrst ni mogla kupovati. Neumevno je, zakaj da je leta 1911 nakupovala avstrijska tobačna režija najboljše vrste. Vpisala je pa še tako nizke nakupne cene, da v mnogih slučajih ni mogla ničesar dobiti. Tako je vpisala 7. aprila za pol kilograma visokofinejši Deletobak 4 gld. in je dobila 278 ovojev.

Dne 7. julija je vpisala avstrijska režija za pol kilograma amerikanskega tobaka 5 gld. 30 kr. in je dobila 174 ovojev. Dne 2. junija je vpisala avstrijska tobačna režija celo 6 gld. 20 kr. za pol kilograma visoko finega amerikanskega tobaka in je dobila 151 ovojev. Vsak ovoj tehta, kakor znano, 75 kg. Ta dejstva dokazujejo, da če se kapricira avstrijska režija na nad vse fine amerikanske tobake, jih tudi dobi, če vpiše običajne tržne cene. Vedno se je naglašalo, da naša velike dohodke radi odstranjenja konkurence po nakupu iz prve roke le, če se nakupuje avstrijski režijski tobak, medtem ko se ne bo odpravila konkurenca pri nakupu visoko finega amerikanskega tobaka.

Od januarja 1909 do 15. julija letos je nakupila avstrijska režija skupno 44.760 ovojev Sumatriškega tobaka za povprečno ceno 1 gld. 45 kr. za pol kilograma. Kljub letošnjim neizmerno dragim nakupom se izkaže v primeri s starim nakupovalnim načinom še vedno prihranek 52 krajcarjev ali 64 vinarjev pri polkilogramu. Če pomnožimo število v teh treh letih nakupljenih 44.760 ovojev z njih vsebino 150 polkilogramov in to zopet s prihrankom 64 vinarjev, dobimo $4760 \times 150 \times 64 = 4.296.690$ kron. V teh dveh letih se je pri tem nakupu prihranilo kljub volji avstrijske tobačne režije že nad 4 milijone. Lahko bi se pa bilo še več prihranilo. V bodoče je to v vseh slučajih mogoče, če bi bila avstrijska režija postopala z združeno tvrdko složno, kakor je to storila ogrska režija, ki je zgolj sledila avstrijskemu sistemu.

Dokaza s številkami avstrijska vlada ni niti poizkušala ovreči. Številke dokazujejo, kako dober da je bil novi nakupovalni način. Če pa finančni minister še vedno ni sposoben, da izvaja za Avstrijo koristne posledice, naj bi ga poučilo, kaj da je prav, tisto veselje, ki je zavladovalo med tobačnimi prekupci in lastniki tobačnih posestev, ko so doznali, da Avstrija ne bo več nakupovala iz prve roke, in pa dejstvo, da so takoj septembra poskočile cene tobaku.

Trgovski list »Der Indische Merkur« piše dne 26. septembra 1911, stran 848, pod nadpisom: »Avstrijska tobačna režija in Sumatriški tobak«:

Zelo veselo poročilo je povzročilo veliko gibanje ob otvoritvi jesenskih vpisov na tobačnem trgu. Znano je bilo, da misli avstrijska režija resno na to, da izpremeni svoj dosedanja triletni nakupovalni način tobaka, a nihče ni slutil, da bomo s to izpremembo že letos presenečeni, izvzenjši morebiti nekateri poučeni, ki so kljub letošnji poletni vročini žrtvovali del svojih dobro zasluženih poletnih počitnic za to, da so se z glavnim ravnateljstvom v avstrijskem glavnem mestu o stvari temeljito in živahno posvetovali. Veseli vzkliki ob okolici »Frascatia« (v »Frascatia« se vpišujejo vpisi o nakupu tobaka) so se prenesli tudi na efektivno borzo, kjer je bilo radi izpremembe nakupovalnega načina vse navdušeno in kjer so posamezne borzne firme nakupovale veliko tobačnih akcij, katerih cene so se dvigale. Saj je splošno znano, kako da je škodil pred tremi leti uveden nakupovalni način tobačnim družbam. Njih letna poročila veliko teh družb ne puščajo o tem nikakega dvoma. Zdaj, ko se je zopet oživila takozvana svobodna konkurenca z neizogibnimi posledicami višjih

cen, se lahko mirno reče, da je zopet zagotovljena bodočnost tobačnim družbam. Lahko se prorokuje, da bo bodoče leto nastala huda konkurenca med tistimi tvrdkami, ki bodo dobile naročila avstrijske režije in med nemškimi in ameriškimi trgovci in da bodo zato cene tobaka zelo visoke in da bodo zato imeli dobiček tako tobačni producenti, kakor bodo imele enormne dobičke tobačne akcije na borzah.

Če pa zopet uvedeni nakupovalni način tudi koristi avstrijski državi ali ji ne koristi, je pa nam, ki smo dobri Nizozemci, vse eno.

Nizozemski trgovski list izjavlja javno, odkrito, da bo koristila opustitev nakupa iz prve roke tako tobačnim producentom, kakor tudi prekupcem in lastnikom tobačnih akcij. Nizozemskemu listu je seveda lahko vse eno, če bo to koristilo tudi Avstriji.

Z ozirom na dejstvo, da je bil finančni minister po tobačni režiji neresnično poučen, se je stavilo na finančnega ministra sledeče vprašanje:

Ali je finančni minister voljan, da se sestavi komisija iz članov raznih večjih strank, da prouči istinitost v interpelaciji navedenih dejstev.

× × ×

Te interpelacije nam dajo tudi jasno sliko, kako da se kupuje tobak in pa, kako da »kunštni« škrici mečejo milijone skozi okno, ker se na kupčije prav nič ne razumejo. Čudno se nam tudi zdi, zakaj da se zavzemajo rdečkarji za to, da bi se dražje in se bo tudi dražje kupoval tobak. A vzrok je povedal znani Pattermann. Tvrdki Es in Koch sta namreč krščanski tvrdki. To pojasni vse!

SMRTNA KOSA.

Ljubljana. Valentin Ivanka. Belič Nežika. Mav Marija. Jevnikar Marija.

Hainburg. Pinsolitsch Ferdo.

Hallein. Schober Elize.

Novi Jičin. Hollasche Rudolf.

Cvitava. Lang Antonija.

R. I. P.

Naslovni seznam krajnih skupin.

Bautsch. Anastazija Pretsch, Bautsch, Moravsko.

Fürstenfeld. Marija Rieger, Fürstenfeld št. 69 (Štajersko).

Hainburg. Jožef Eppinger. Hainburg ob Donavi, Krücklgasse 303.

Hallein. Jozefa Hagn. Hallein, Kuffergasse 393.

Celovec. Mici Ruttner. Celovec, Neue Weltgasse 22.

Krakov. Polski Zwiazek Zawodony chrześcijanskich robotników. Krakov, ul. Tomasza 37.

Landskron. Ana Richter. Landskron, Češko, Franz Scholzgassee 27.

Linc. Franc Plöderl. Linc ob Donavi, Hirschgasse 30.

Monasterzyska. Frančišek Kwieł-
niński. Galicija, Monasterzyska.

Novi Jičin. Franc Schneider,
Mühlgasse 52.

Rovigno. Giovanni Santin. Rovig-
no (Istra), Via Carerra 1050.

Sacco. Giulio Ravagni. Sacco (Juž.
Tirolsko.)

Schwaz. Tomaž Steinacher.
Schwaz in Tirol, Untere Haggasse 305.

Sternberg. Emilie Till. Sternberg,
Moravsko, Römerstädterstrasse 39.

Dunaj, Ottakring. Josip Wasser-
böck. XVI., Thaliastrasse 123.

Dunaj, Rennweg. Marija Philipp.
IV., Starhemberggasse 21.

Zablotow. Feliks Anderst. Zablo-
tow, Galicija.

Cvitava. Marija Treitner. Cvitava,
Melzgasse 198.

Obvestila Zveze.

Blagajniško poročilo za III. četrletje 1911.

Dohodki:

24.907 prispevka à 24 h	K 5.977-68
57.349 prispevka à 30 h	" 17.204-70
2723 prispevkov à 2 h (Zvezna društva)	" 54-46
145 vpisnin à 40 h	" 58-—
1 pristojbina za knjižico à 20 h	" —20
Obresti	" 400-73
Koledarji	" 93-70
Strokovni listi	" 2-20
Povračila skupinam	" 661-22
Razno	" 56-42
Vsota	K 24.508-71
Saldo 30. junija 1911.	" 23.159-81
	K 47.668-52

Izdatki:

Bolniške podpore	K 11.874-50
Podpore porodnicam	" 1.456-36
Mrtvaščine	" 240-—
Podpore za orožne vaje	" 7-16
Izredne podpore	" 50-—
Obresti krajnim skupinam	" 2.315-11
Agitacija	" 381-58
Plače in remuneracije	" 1.180-—
Strokovna glasila	" 1.465-27
Tiskovine	" 453-55
Pisarniški izdatki	" 278-81
Strokovna komisija, II. četrletje	" 208-48
Pisalni stroj	" 250-—
Bolniška blagajna in zavarovanje	" 129-87
Knjige in časopisi	" 21-26
Prestave	" 3-50
Seje, delegacije	" 621-12
Koledar	" 61-60
Povračilo skupinam	" 583-21
Vsota	K 21.581-38
Saldo 30. septembra	" 26.087-04
	K 47.668-52

Izkaz o premoženju:

Stanje blagajne	K 26.087-14
Vrednostni papirji	" 2.802-—
Delnice	" 100-—
	K 28.989-14

LISTEK.

Njegova justica.

(Konec.)

»Poznate koga?«

»Vse poznam, — vsi so kar str-
meli...«

»Pripovedujte dalje!« reče stric in se
nasloni ob mizi ter prekriža roki na prsih,
zroč nepremično v kmeta in kmetič pripo-
veduje:

»Vstopim in rečem: dober dan!«

»Kaj hočeš tu?« zagrmí nad menoj.«

»Kdo?«

»I, — on, — Klemen!«

»No, dalje!«

»Plačal bi, onih tisoč kron, gospod,
rečem. — Ti, plačal, pravi on, kje boš
vzel denar? Ali si ga ukradel? — Pošten
denar je, gospod in pošten sem tudi jaz,
prosim! Odgovorim in jeza me je že trla.
— A on le še dalje: Kaj boš plačeval, saj
boš itak rubljen, — prepozno je! — Nič ni
prepozno, gospod! se odrežem jaz, plača-
ti ni nikdar prepozno in prosim da sprej-
mete denar in ustavite rubežen. Tu je de-
nar in potrdilo mi dajte! — Daj sem!
zaupije zdaj in stopi k meni, pa mi iztrga
denar, ki sem ga držal v roki, pa se vrne
k svoji mizi. — Prosim potrdilo mi dajte,
da ste denar vzeli! zakličem in vse je ku-
halo v meni. — A on na to: Čakaj pote-
puh, koj ti dam potrdilo. Pa skoči k meni,
mi iztrga klobuk, ga vrže k tlom, pohodi,
a potem me zgrabi za vrat in me raztrga.
Potem zavpije: kaj meniš, da sem jaz
lump, tat, goljuf, da zahtevaš od mene po-
trdilo? Tu imaš potrdilo! pa odpre duri
in me pahne čez prag, da sem se ves po-
bil.«

Stric je to povest molče poslušal, a
okoli usten mu je igral tajinstven smeh-
ljaj.

»Hm, hm!« pravi potem, pa si viha
bele brčice. »Hm, hm!«

»Ali naj ga tožim, gospod?« vpraša
kmetič.

»Tožiti?« odvrne stric. »Ne opravite
ničesar!«

»Saj so priče!« reče oni.

»Dobro, idite k sodnji, pa vzemite
priče seboj in vse povejte, vse! Potem pa
mi pridite povedat, kako ste opravil.«

Čez pol ure je bil kmet zopet pri
stricu.

»Kako je bilo?«

»Nič, gospod!«

»Ali Vam nisem rekel?«

»Vsi so l . . . !«

»Tiho, tiho! Ne glasno! A kaj so Vam rekli?«

»Povedal sem vse, gospod in priče so potrdile. A kaj mi pravijo? «Pustite pustite, mož je nagle jeze, gotovo ni hudo mislil!« — Ha, nagle jeze! se zaderem. Tudi jaz sem nagle jeze, a če bi jaz kaj takega storil — njemu, kako bi bilo potem, he?« — Če Vam rečem da nič ne opravite, pustite in če boste tu razgrajali, Vas še zapremo, se zadere in me poriva k durim. — In jaz ga vendarle tožim in takoj mi morate sprejeti tožbo! se odrežem in se ne ganem z mesta. — Dobro, odgovori ježno, pa pridite v soboto! in izgine nam vsem izpred oči.

»No, dobro, pa tožite,« reče stric, »hočemo videti, kaj bode iz tega.« Nato odlovi kmeta in pravi:

»Ta nesrečni človek, ta Klemen dere čedalje bolj v pogubo in potegne seboj še druge! Zanj ni več rešitve, maščevalka mu ne prizanese.«

Od tega je minolu kake tri tedne. Med tem je bila pri Klemenu dvakrat velika pojedina, enkrat je bil puran, drugokrat svinjska glava, — na katero so bili povabljeni vsi uradniki. In popivali so, prepevali in ponočevali, da je bilo veselje.

»Tako se mi zdi, kakor bi rajali nad vulkanom,« reče enkrat stric. »Slutnje imam.«

Tretjo nedeljo prihrope kmetič zopet in izvleče nepi popir.

»To-le sem dobil,« reče in da popir stricu.

»Kaj? Tožba, rubežen? In vendar ste plačali?«

»Plačal, pošteno plačal in — priče so,« odgovori kmet.

»Dobro, pustite se rubit,« odvrne stric »pustite priti do skrajnega! Med tem že poskrbim za red v državi! Kako pa s tožbo?«

»Včeraj je bil dan. Oproščen je bil!«

»Saj sem vedel!«

»Pa imate pravico se pritožiti — so Vam li to rekli?«

»Nič! Kar odslovili so nas!«

»Dobro! Že poskrbimo za red v državi!« ponovi stric, stisne kmetu roko in se poslovita.

Za tem je minulo zopet nekaj tednov, ne spominjam se več koliko. Stric ni nikoli znil besedice o tem in vedno je molčal. Morda je pa le ganil s prstom, dasi je vedno dejal, da človeku ni treba niti ganiti s prstom, »nevidna moč« vse vidi in krivica se sama kaznuje.

Neko nedeljo potem nas zvabi k oknu strašen šum, ki je prihajal od ulice.

Gremo gledat in ves trg je bil poln ljudi. Baš je minulo v cerkvi in ljudje so postajali na trgu, nikomur se ni mudilo domov.«

Pred Klemenom je stal orožnik z nasajenim bajonetom in okoli orožnika se je vse gnetlo, vse ga je izpraševalo. A on je stal nepremično in nikomur ni odgovarjal.

Čez nekaj časa se razgrne tolpa ljudi in pred durmi se prikaže drug orožnik, ki je imel ob boku vklenjenega človeka. In to je bil Klemen. Bil je bled ko zid in tresel se je kot šiba. Sram ga je bilo strašno, da si ni upal pogledati po ljudeh. Enkrat le se je ozrl v naša okna, potem pa so ga odvedli orožniki, ki so ga morali skoro vleči na kolodvor, da ga povedejo v Lukovico, stolno naše mesto.

»Smili se mi!« je rekel stric in stopil od okna.

In potem se je nekaj govorilo o »strašnih revizijah«, ki so se vršile v denarnem zavodu in drugih takih rečeh. Čez nekaj časa so prišli k nam tudi popolnoma drugi uradniki, večinoma neoženjeni, morda je bilo v mojo srečo, kajti enega teh presrečna soproga si štejem biti v čast jaz Finca Mirnodolska.

Ob neki priliki je dejal potem stric:

»Nikdar se nisem toževal in se tudi ne nameravam. A maščevala me je večna pravica, ki je hujša od vseh posvetnih in ona je bila, ki mi je narekovala posoditi Rakovcu onih tisoč kron.

To je bila moja justica!«

Tinca.

Ste li član

„Prvega ljubljanskega delavskega konsumnega društva“? To društvo je naše. Zato ne pristopajte nobeni drugi konsumni zadrugi kakor „Prvemu ljub. del. kons. društvu“.